

להורי,

על שלימדתם אותי לעבוד קשה

ולגונן בעת הצורך

לב אבות על בנים

סיפורי תפילה כפרדיגמה ליחסי הורים-ילדים

אורי פש

אינני הורה, את חווית המשפחה העיקרית אני חווה כבן להוריי וכאח לאחותי ואחיי. כאבא לעתיד, מטרידה אותי השאלה היכן יהיה מקומי כאב אל מול ילדיי? כיצד ירצו ילדי לראות את אביהם בחייהם? איזה מין אידיאל של הורות הוא המיטיב ביותר להם? האם על ההורה להיות מתערב ומנחה בכל סיטואציה ובכל שלב? שמא בשלב מסוים הוא צריך לתת דרור לילד ואך לצפות בו מרחוק?

ואולם, כילדים להורים, אנו מצפים בדרך כלל שיניחו לנו, יתנו לנו לבנות את חייו, ללא מגבלות, כשהחלטותינו נתונות לנו. אבל האם זה אכן זה כך? האם אין בנו כמיהה כמוסה להתערבות? אינני מדבר על התערבות גסה וניהול מוחלט של חייו, אלא על התעניינות מסוימת, "רק מילה טובה" כפי שאומרת יהודית רביץ בשירה. אנו מוצאים את עצמינו עונים בקוצר רוח, מגיבים בגסות, עוינים את ניסיונות הורינו להיות שותפים. כילדים, אנו נשקיע את מירב כוחותינו ונגייס כל התנגדות נדרשת כדי להגיע לחרות. ואולם כבוגרים, שחרות זו כבר נמצאת בידם, אנו חשים לעתים את הניכור של הבדידות, ניכור שמביאה החרות לצד השחרור מכבלי בית ההורים והמסגרות הבראשיתיות. האם לא הפסדנו את החום והקרבה ההורית בדרישה הטוטלית לחרות?

מול מתח זה מתמודד ההורה, הצריך לבחור כיצד לחנך את ילדו, לאורך כל שלבי חייו. האם לחבוק או לרחוק מחבק.

במדרשי ובאגדות חז"ל, בסיפורי חסידים ובמשלים שונים הפזורים ברחבי ארון הספרים היהודי, פעמים רבות נמשלים היחסים בין עם ישראל-הקב"ה ליחסים שבין בן-אב.⁷ דימוי זה, פותח לנו פתח ללימוד סיפורים בהם יש עיסוק ביחס שבין א-לוהים לאדם, תוך השלכה על השאלה של יחסי הורים-ילדים. כפי שיחסי א-לוהים ואדם הם יחסים עדינים ומורכבים, שניתן לפענחם בעזרת משלים מעולם ההורות, כך גם ניתן ללמוד ממעשים אלו על עולם ההורות שלנו, לא רק במישור המשל. שני עולמות שונים אלו, עולם ההורות והעולם הדתי, יוכלו להיות מושפעים ומופרים האחד מהשני. לכן, אנסה לגעת בשאלה שהצגתי דרך שני סיפורי אגדה תלמודיים מוכרים: נקדימון בן גוריון וחוני המעגל.

חלק א' – כמיהת ההורה לתפילה

תְּמוֹנֶתְךָ כִּי שָׁלוּה – אֶתְּ אֶתְּרֵת:

קָצַת גָּאָה וּנְבוּכָה עַל שְׂאֵת – אָמִי.

מְלוּנָה בְּדַמְעָה וּבְחִינֵךְ מְוַתְּרֵת

וּמְעוֹלָם אֵינְךָ שׁוֹאֵלֵת: "מִי?"

- לתמונת אמי, לאה גולדברג -⁸

נפתח בסיפורו של נקדימון בן גוריון וההגמון כפי שמופיע בספר האגדה לביאליק:

1. שְׁנוּ רְבוּתֵינוּ: פֵּעַם אֶחַת עָלוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְרַגֵּל לִירוּשָׁלַיִם וְלֹא הָיָה לָהֶם מַיִם לְשִׁתוֹת.
2. הֵלֶךְ נִקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן אֶצֶל הַגְּמוֹן אֶחָד,
3. אָמַר לוֹ: הַלּוֹנֵי שָׁנִים עֲשָׂר מְעִינוֹת מַיִם לְעוֹלֵי רַגְלִים וְאֲנִי אֲתֵן לָךְ שָׁנִים עֲשָׂר מְעִינוֹת מַיִם, וְאִם לֹא – הֲרִינִי נוֹתֵן לָךְ שָׁנִים עֲשָׂר כְּפָרֵי כֶּסֶף. וְקִבַּע לוֹ זְמַן.

⁷ ראה למשל: מדרש תהילים כ' ד', צפנת פענח, דף נ"א ב, שיר השירים רבה ב' טו', מכילתא דבריים רבה בשלח ד' ועוד רבים.

⁸ שירה של גולדברג מדבר בעד עצמו על יחסי הורים וילדים. הבאתי את השיר כהשראה לדברים שבמאמר.

4. כִּי־נִשְׁחַדְתָּ הַזְּמַן וְלֹא יָרְדוּ גִשְׁמִים, בְּשַׁחֲרִית שָׁלַח לֹא: שֹׁגֵר לִי אוֹ מִים אוֹ מַעוֹת שֵׁישׁ לִי בִּידְךָ.
5. שָׁלַח לֹא: עֲדִין יֵשׁ לִי זְמַן; כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ שְׁלִי הוּא.
6. בְּצַהֲרַיִם שָׁלַח לֹא: שֹׁגֵר לִי אוֹ מִים אוֹ מַעוֹת שֵׁישׁ לִי בִּידְךָ.
7. שָׁלַח לֹא: עֲדִין יֵשׁ לִי שְׁהוֹת בַּיּוֹם.
8. בְּמַנְחָה שָׁלַח לֹא: שֹׁגֵר לִי אוֹ מִים אוֹ מַעוֹת שֵׁישׁ לִי בִּידְךָ.
9. שָׁלַח לֹא: עֲדִין יֵשׁ לִי שְׁהוֹת בַּיּוֹם.
10. לַגִּלְגַּל עָלְיוֹ אוֹתוֹ הִגְמוֹן, אָמַר: אֲפֹשֶׁר כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה לֹא יָרְדוּ גִשְׁמִים וְעַכְשָׁו יָרְדוּ גִשְׁמִים!?
11. נִכְנַס לְבַיִת הַמִּקְדָּשׁ כְּשֶׁהוּא עֵצֵב, וְנִתְעַטֵּף וְעָמַד בַּתְּפִלָּה וְאָמַר לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ, שְׁלֵא לְכַבּוֹדִי עֲשִׂיתִי, וְלֹא לְכַבּוֹד בֵּית אֲבָא עֲשִׂיתִי, אֲלֵא לְכַבּוֹדְךָ עֲשִׂיתִי, שִׁיְהוּ מִים מְצוּיִן לְעוֹלֵי רְגָלִים. מִיָּד נִתְקַשְּׁרוּ שְׁמַיִם בְּעֵבִים וְיָרְדוּ גִשְׁמִים, עַד שֶׁנִּתְמַלְאוּ שָׁנִים עֶשֶׂר מְעִינוֹת מִים וְהוֹתִירוּ. יָצָא אוֹתוֹ הַגְּמוֹן מִבַּיִת הַמֶּרְחָץ וְנִקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן יָצָא מִבַּיִת הַמִּקְדָּשׁ.
12. כְּשֶׁפָּגְעוּ זֶה בָּזֶה, אָמַר לֹא: תֵּן לִי דָמִי מִים יוֹתֵר שֵׁישׁ לִי בִּידְךָ,
13. אָמַר לֹא: יוֹדַע אֲנִי שְׂאֵל-לֵהִיךָ לֹא הִרְעִישׁ אֶת עוֹלְמוֹ אֲלֵא בְּשִׁבְלֶךָ, אֲלֵא עֲדִין יֵשׁ לִי פִתְחוֹן פֶּה עֲלֶיךָ, שְׂאוּצִיא מִמֶּךָ אֶת מַעוֹתִי, שְׁכַבֵּר שְׁקֵעָה חֲמָה וּגִשְׁמִים בְּרִשׁוֹתַי יָרְדוּ.
14. חֲזַר וְנִכְנַס נִקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן לְבַיִת הַמִּקְדָּשׁ וְנִתְעַטֵּף וְעָמַד בַּתְּפִלָּה,
15. אָמַר לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, הוֹדַע שֵׁישׁ לְךָ אֶהוּבִים בְּעוֹלְמְךָ, מִיָּד נִשְׁבָּה הַרוּחַ וְנִתְפָּזְרוּ הָעֵבִים וְזָרְחָה הַחֲמָה.
16. אָמַר אוֹתוֹ הַגְּמוֹן: אֲלֵמְלֵא שְׁנִקְדָּה חֲמָה, הִיָּה לִי פִתְחוֹן פֶּה עֲלֶיךָ שְׂאוּצִיא מִמֶּךָ אֶת מַעוֹתַי.⁹

⁹ מתוך 'ספר האגדה'. מעובד על פי תענית יט:--כ. ואבות דר'נ פרק ו' משנה ג.

מבחינה ספרותית הסיפור שלנו מחולק לחמישה חלקים :

שורה 1-3 פתיחת הסיפור ובקשת ההלוואה מההגמון.

שורה 4-9 בקשת ההגמון להחזרת החוב ודחיית נקדימון.

שורה 10-11 תפילת נקדימון.

שורה 12-13 בקשת החזר החוב של נקדימון ובקשת החזר של ההגמון.

שורה 14-16 תפילתו השנייה של נקדימון.

כמו סיפורי גשם אחרים, גם סיפור זה נפתח במחסור; לעולי הרגלים לא היו מים לשותות מהם. נקדימון מחליט לעשות מעשה, הוא מבקש מההגמון להלוות לו מים, ומבטיח שיקבל את מימיו חזרה. באם לא, הוא יחזיר את החוב בצורת כסף.

מניסוח הבקשה של נקדימון להגמון, נראה כי לא היה במעשהו אקט אמוני, שכן נקדימון העשיר, מבטיח להחזיר את החוב בצורת כסף, במידה ולא ירדו גשמים. נקדימון לוקח על עצמו את האחריות להשקות את עולי הרגל, כפי שנראה מהמשך הסיפור, מתוך ביטחון מלא שירדו גשמים. אין אנו יודעים מניין נובע בטחוננו בירידת הגשמים, אך עובדה היא שביום הפרעון, אין הוא מחזיר את החוב אלא מחכה לגשם, כידוע שזה אמור לבוא.

כאשר מגיע יום הפירעון עדיין בטוח נקדימון בירידת הגשמים, ולכן מחזיר בשחרית את התשובה "כל היום כולו, שלי הוא". באמירה זו משדר הוא את הביטחון שלו כי הגשם ירד והחוב יוחזר. בשעת מנחה הוא כבר מבין ש"היום" אינו שלו, ורק דוחה אותו בתואנה כי "יש עוד זמן", כך גם בשעת ערבית. הביטחון של נקדימון בכך שאותו הגשם יבוא, מתבטא בדחייתם החוזרת ונשנית של שליחי ההגמון. מדוע לא מחזיר נקדימון את החוב בצורת כסף, כפי שהתחייב?

אם נאמר שבה' הוא בוטח, הרי אין לכך ביטוי, לא בהתנהגותו, ולא בדבריו. בין הערבים, כשהיום מתחיל להגיע אל סופו, מלגלג ההגמון על נקדימון :

אֶפְשָׁר כָּל הַשָּׁנָה כֹּלָה לֹא יָרְדוּ גְשָׁמִים וְעַכְשָׁו יָרְדוּ גְשָׁמִים ? !

אין כאן רק תמיהה בנוסח "הרי כבר הייתה מציאות של אי ירידת גשמים", אלא גם לגלוג עמוק על תפיסתו הילדותית של נקדימון, הסבור שלפי צורכו, או רצונו, ירד אותו הגשם.

במעבר זה, שבין הסיפור למודל חינוכי, חשוב להדגיש את מה שמייצגת כל דמות בסיפור בפרדיגמה החינוכית. בעיני, א-לוהים נמשל לאב, נקדימון לבן, וההגמון מייצג את המתח השורר בין האב לבן. באנלוגיה שתעשה בין הקשר שבין נקדימון בן גוריון לקב"ה לבין פרדיגמת הורות מסוימת, ההגמון ייצג את המתח, הסאבטקסט שבקשר הורה-ילד. בתוך אמירת ההגמון נמצאת תמיהתו של הא-ל על מעשיו של נקדימון: אם רצונך לפעול על מנת לסייע, הרי זה דבר מבורך, אך אני איני מחויב לחוקיות מסוימת, כפי שכבר הראיתי שלא ירדו גשמים כל השנה. בנקודה זו מבין נקדימון שהוא אמנם פעל לטובת כלל ישראל כשלוה מים מההגמון, אך בכך גם הפסיד את הצורך הבסיסי ביותר שהוא בקשת הגשם, השפע, מהא-ל. תובנה זו שולחת אותו לבית המקדש, לעשות את אותו צעד כל כך פשוט, וכל כך חסר: להתפלל.

בפניה זו, שהיא הפניה הישירה הראשונה לא-לוהים בטקסט, נקדימון מדגיש את המניע שהביא אותו לפעול: לא עשיתי זאת אלא בשבילך. העולים לרגל עושים זאת כדי לחלות את פני ה' ואני רציתי אך לסייע להם. דבריו נאמרים כטענה: אני עשיתי, למענך. הוא אינו מפרט את בקשתו, ואינו מביע משאלה. בציפיינו של נקדימון לגשם חבויה האמונה שהוא עשה מעשה חיובי, והא-ל יחזיר לו טובה, גם ללא תפילה. בעיניו, הוא ראוי לגמול על עצם השקיית עולי הרגל, לכן לא מיהר להחזיר את החוב, ולכן גם לא הביע בתפילתו בקשה או תחינה לגשם. לאחר תפילתו, אכן יורד הגשם המיוחל, ההכרה מתקבלת, אך להגמון עדיין יש פתחון פה, השמש שקעה. נקדימון חוזר בשנית לתפילתו והפעם בפיו תחינה:

הודע שיש לך אהובים בעולמך.

במעבר למישור החינוכי, ישנה ציפיה של הבן מהאב, שיהיה ער למעשיו, וכשפועל הבן בדרך חיובית, יחזיר לו אביו גם בלא אומר ודברים. נקדימון מתחייב לסכום כסף גדול מאוד, ודוחה שוב ושוב את הנושים הבאים לקחתו, בהנחה שא-לוהים יכיר במעשיו ויתגמל אותו. כילדים להורים אנו מצפים שיעריכו אותנו גם ללא בקשה, רק מתוקף העובדה שאנו עושים מעשים בעולם. כאשר אין אנו מקבלים הערכה או כשנחנו צריכים להראות את פועלנו, אנו מגלים אכזבה רבה.

ההורים לעומת זאת, חווים צורך אחר. הם מנסים לשרר לבנים שלפעמים אין הם צריכים להוכיח את עצמם, שהם אוהבים אותם בין אם הם מצליחים ובין אם כושלים. ההורים מחפשים את הקרבה של הבן, הם לא בהכרח מעריכים או שופטים אותו. הורים, אינם צריכים אלא את ההכרה, את הקרבה הפשוטה של ילדיהם. הקב"ה רוצה מנקדימון רק שישים את פניו אליו, שיתפלל אליו. הוא מוקיר ומעריך את מעשיו למען העם, אך הוא מעוניין בתפילותיהם של בניו. אם נפרש את תפילתו של נקדימון כדיאלוג הורה-ילד, נראה שבפעם הראשונה, הילד אינו מביע רצון, אלא את אותה דרישה להכרה, וההורה, כביכול א-לוהים, נענה לאותה דרישה, כמות שהיא. ההיענות אינה לשם הצורך הפיזי של נקדימון בהצלה מידי ההגמון. א-לוהים, כהורה, מחפש את הבעת הקרבה הכנה. בתפילתו השניה של נקדימון יש את אותו גילוי קרבה, והקב"ה מגלה עד כמה הוא נענה למי שדורש את קרבתו. כמוהו, ההורה יכול להרעיף בהערכתו ובעזרתו לבניו ולבנותיו המגלים כלפיו את החיבה והחום שהוא כל כך זקוק לה.

חלק ב' – מבט של הורה

לֹא תִמְהַתָּה, לֹא רַגַזְתָּ, יַעַת בְּאֵתִי אֱלֹהִים
 מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ וְאָמַרְתִּי "תָּנִי!"
 אֶת הַפֶּל הַבָּאֵת לִי בְּמוֹ יְדִיךָ
 רַק מִפְּנֵי שְׂאֵנִי – אָנִי.

....

כֵּן. אָבוֹא רְצוּצָה וְלֹא אֶשְׂאֵל לְשִׁלוּמֶךָ.
 לֹא אֶבְכֶּה בְּחִיקְךָ, לֹא אֶלְחֹשׁ: "אָמִי!"
 אֶת תְּדַעִי:

זֶה שְׂעֻבְנֵי הָיָה לִי יָקָר מִמֶּךָ
 וְלֹא תִשְׂאֵלֵנִי: "מִי?"

- לתמונת אמי, לאה גולדברג -

עד כה גיבשנו נקודת מבט מסויימת על יחסי הורים-ילדים, על פי סיפורו של נקדימון. התבוננות בסיפורו של חוני המעגל תוביל אותנו לבחינת סוג הורות אחר, שבעיני, מאוד קשה לעיכול.

כמבוא לדברים, אביא דוגמא מחיי. יצא לי במקרה להתראות עם חבר משפחה, שנמצא בסביבות גיל הארבעים, והתגלגלה בינינו שיחה על הורות לילדים:

"מדוע שהורה לא יאסוף את ילדו ברכב כדי שלא יאלץ לנסוע באוטובוס הביתה?" הוא שאל.
 "מדוע שלא יסתדר בכוחות עצמו?" השבתי בשאלה, "כיצד הוא ירכוש מסוגלות וכישורי חיים אם אבא יכרכר סביבו, אם כל דבר שהוא יעשה, הוריו יעמדו לו מאחורי הגב?"
 "אל תדאג" ענה "את המכשלות בדרך לחיים מאושרים הוא יעבור בין אם ארצה או לא ארצה. השאלה אם אהיה שם כדי לעזור לו".

הדיאלוג הזה גרם לי הרגשה רעה לרגע. האם רצוני לתת לילדים שלי את החופש לטעות וליפול, הופך אותי לפחות אכפתי?

ודאי שלא, עניתי לעצמי, החששות באים והולכים, ואל מול נקיפות המצפון ישנה חשיבה הגיונית. מיותר לציין שאת התפישה הבסיסית שלי לגבי בניית יכולותיו של הילד במהלך חייו לא שיניתי. אין לי ספק שההחלטה להעמיד את הילד בפני ההתמודדויות הצפויות לו היא נכונה ונדרשת, עם כל הקושי שבדבר.

אך הרוח העולה מדבריו של אותו הורה נוגעת בכל אחד באשר יש לו קרובים ומשפחה, וכל שכן במי שגם הורה לילדים. הרגש המשפחתי הבסיסי, קשר הדם הפשוט של אב-בן, אם-בת, מניע אותנו לפעול בצורה לא רציונלית, שעשויה לעיתים לסתור את הצורך האמיתי של שני הצדדים, ואף להביא לפגיעה ממשית בילד.

כהתייחסות לקונפליקט זה, בחרתי להביא את סיפורו של חוני המעגל:

1. מעשה שאמרו לו לחוני המעגל התפלל שירדו גשמים
2. אמר להם צאו והכניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימוקו
3. התפלל ולא ירדו גשמים מה עשה
4. עג עוגה ועמד בתוכה ואמר לפניו:

5. רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך
נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על
בניך
6. התחילו גשמים מנטפין
7. אמר לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות
8. התחילו לירד בזעף
9. אמר לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה
10. ירדו כתיקנן עד שיצאו ישראל מירושלם להר הבית מפני
הגשמים
11. באו ואמרו לו כשם שהתפללת עליהם שירדו כך התפלל
שילכו להן
12. אמר להן צאו וראו אם נמחת אבן הטועים
13. שלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גוזרני עליך
נידוי אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום
ועושה לך רצונך כבן שהוא מתחטא על אביו ועושה לו
רצונו ועליך הכתוב אומר (משלי כ"ג) ישמח אביך ואמך
ותגל יולדתך.¹⁰

הסיפור של חוני מרגיז אותנו מנקודת מבט הורית. כיצד נשרוד בעולם שבו כל דרישה מצד הילדים נענית בתשובה חיובית?

תמיהה זאת היא הראשונה העולה לנו בקריאת הסיפור. אך, מבחינת התפיסה של הילד, יש כאן פגיעה עמוקה בהבנה של היחס בינו לבין ההורה, פגיעה שעשויה לפגוע ביכולת ההסתגלות שלו בעולם בכלל. כלל בסיסי בחינוך הוא שאין להיכנע לסחיטה רגשית, ושככל שהעמידה מול הילד תהיה חזקה יותר, כך יתחנך הילד לחיי מאמץ ולהשגת דברים ביושר. אסור להורה לאפשר סיטואציה של סחיטה רגשית, בה יבין בנו שכאשר הוא מטיל סנקציות ו"בוכה על הרצפה", הוא ישיג את מבוקשו. חוני עושה

---

¹⁰ משנה מסכת תענית פרק ג.

מעשה בעייתי מאוד, הוא שם את עצמו כמו הילד שלא מוכן לקום מהרצפה בלי שיעניקו לו את מבוקשו.

שנה החמצה מצידי של חוני. התפילה באה אמנם לסיפוק הצורך שלנו, אך היא גם הקשר שלנו לא-לוהים, לו אנו זקוקים לא פחות מהדבר הנצרך עצמו. בהקשר זה, חוני אולי משיג את אשר ביקש, אך הוא איבד את הדינמיקה העדינה הנוצרת בנו כאשר אנו מתפללים, לפעמים אף משתפכים, כדי שייטיב הקב"ה עמנו.¹¹ אותם תהליכים מבורכים שאנו חווים ביחס לעצמנו ולא-לוהינו במהלך תפילה מעומק הלב, אובדים בהתייחסות המטריאליסטית והתובענית, ואנו עשויים למצוא את עצמינו חסרים חלק מהותי בהווה הפנימית שלנו, ובקשר שלנו עם א-לוהים. אם נקשר בין המשל לנמשל, כמו התפילה, שמעבר לבקשות בסגנון "תן-קח" יש בה הליך פנימי משמעותי והתהוות של קשר אדם-א-לוה, כך גם בקשרי הורה ילד. בנתינה ההורית יש יותר מאשר היענות לצרכי הילד גרידא, ישנם הצורך והאמונה שבקשתו של הילד תנוסח ביותר מאשר דרישה, ומתוך הצורך יתפתח דו שיח שיביא לביסוס תהליכים של קירבה ורגישות אצל הילד.

לא ניתן ליצור אמון ויחסי קרבה אמיתיים בפרדיגמה הורית הנענית באופן אוטומטי לכל גחמה של הילד. ילד שיגדל בדרך חינוכית כזו, יראה באביו ובאימו לא דוגמא, אלא סמל לרפיסות. ההורים יהפכו בעיניו ל"כספומט" המספק את צרכיו ותו לא. יכולתו של הילד ליצור קשר רגשי עם הוריו, ועם אנשים בכלל, תיפגע, שכן יחסי עד כה הסתכמו במילה "תן".¹²

אמנם, דווקא ההיעדרות של הקב"ה לבקשת חוני, יש בה כדי לפתוח צוהר לאותה הורות מוותרת, כזאת של ההורה שניהל את השיחה. בדומה לא-לוהים בסיפורו

¹¹ מעניין לראות את הגרסא לילידים שכתב יהודה אטלס, ועד כמה שהטון החינוכי מתבטא בדבריו. כך למשל הוא מביא דבריו של שמעון בן שטח לחוני :

שְׁמַעוֹן בֶּן שֵׁטַח. הוּא שְׁלַח, בְּיַד שְׁלִיחַ, אִיגְרָת אֶל חוּנִי וּבָהּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: "אֵילוּ הֵייתָ אָדָם אַחֵר, הִיָּה מְגִיעַ לְךָ עוֹנֵשׁ כְּבֹד עַל מֵה שֶׁעָשִׂיתָ. רִשְׁאֵי אָדָם, אִפִּילוּ הוּא צָדִיק גָּדוֹל, לִפְנוֹת אֶל א-לוֹהֵיוּ בְּתַפִּילָה וּבְבִקְשָׁה, אֵךְ לֹא לְהַבּוֹעַ מִמֶּנּוּ דָּבָר אוֹ לְהַעֲמִיד לוֹ תְּנָאִים". מתוך: <http://agadastories.org.il/kids/node/238>

¹² פרשנות אחרת רואה בעובדה שהקב"ה ממטיר בצורות שונות את הגשם בעקבות מעשי חוני כביקורת ולא ככניעה לדרישותיו. ביקורת זו פותחת את הפתח להורות אחרת שמחד אינה נעתרת לילד אך מאידך אינה מתעלמת מבקשותיו. מעין מודל מחוכם יותר שמצליח ליצר ביקורת בלי פגיעה ממשית.

בעיני, פרשנות שכזו מחזקת את עמדתי שהתקפלות בנוגע לכל דרישה אינה נובעת מבחירה נבונה אלא מרגש קמאי בלתי ניתן להסבר. בכל זאת בחרתי בפרשנות פשוטה יותר, כי היא מוכיחה את הקמאיות של הרגשות ההוריות, ומקשרת בין שני הסיפורים.

של חוני, האב יודע שיש כאן פגיעה גדולה בילד, שהתועלת תהיה קטנה יותר מהנזק, ולמרות זאת, יש לו נטייה מאוד קמאית, בראשיתית, לגונן עליו בכל מחיר, לרצות בהנאתו, למרבה הצער, גם במחיר פגיעה בו.

מדוע הורים נכנעים לרגשות קמאיים אלה?

קשה מאוד להסביר רגש זה, משום שהוא נובע מתוך קשר הדם הפשוט שיש לנו איתם, אנו רואים בילדים אלה מעין בבואה שלנו כהורים. סיפורו של חוני ממחיש לנו ביתר שאת נקודה זאת. הקב"ה אינו יכול לעמוד מול בנו האהוב, כפי שנכנע האב לעיתים לדרישותיו של הבן. היטיב לחדד זאת שמעון בן שטח:

אלמלא חוני אתה גוזרני עליך נידוי אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שהוא מתחטא על אביו ועושה לו רצונו ועליך הכתוב אומר (משלי כ"ג) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך.

פשטות האהבה הניכרת של הקב"ה היא כפשטות אהבתו של האב לבן, אהבה שמקשה על העמידה של האב אל מול בנו.

סיכום

נקודת ההשקה בין שני הסיפורים מצויה באותו רגש בסיסי המניע את הקב"ה, כמו את האבא בסיפור שהבאתי בתחילת החלק השני. הקב"ה-אבא, רוצה בקרבתו של נקדימון בן גוריון, הוא לא מוכן להוריד גשם רק כי פעל, רק כי עשה למען הכלל. הוא רוצה את ההכרה של בנו בו, ואת עצם הפנייה אליו, אל האבא-הקב"ה.

הרצון ההורי הבסיסי, בקרבת הבן ובפנייתו, הוא זה שגורם להורה לוותר בקלות על העמדה העקרונית שלו, כפי שמתרחש בסיפור על חוני המעגל. חוסר היכולת של האב לעמוד מול הבן המטיל סנקציות או אולטימטום כדי לקבל את מבוקשו, נובע מאותה הנקודה של דרישת הקרבה, דרישת הפנייה אליו. א-לוהים מסתכל על שני בניו, זה שבוכה על הרצפה בילדותיות כדי לקבל, וזה שפועל ועושה על מנת לקבל את מבוקשו. שניהם בניו ולשניהם הוא מגיב בצורה שונה, אך מאותו צורך. אל מול חוני

יש לו דחף הורי שמקשה עליו לעמוד איתן, לדרוש פניה שיש בה הדדיות, ואל מול נקדימון הוא לא יכול שלא לדרוש את הפנייה. במישור ההורי, ההורה רוצה לקבל מבנו את הקרבה, את ההתייחסות. לא תמיד היחס יהיה בריא ונכון, והקשר הרגשי עלול להיות גם שלילי, כמו בסיפור חוני, אך להורה יש צורך לקבל את היחס הבסיסי הזה, את הפנייה אליו. ההתרעה על הנזק העצום שנוצר ביחסי "תן-וקח" בלבד בעינה עומדת. אך את ההסבר לצורך הבסיסי הזה, אנו מבינים דרך רצונו של ה-אל בקשר ובקרבה, כפי שמופיע בסיפורים אלה.

סיום

תוך כדי העבודה על המאמר ביני ובין פארה, אשתי, התעוררו דיונים סביב השאלה על מידת ההתערבות שלנו כהורים בחייהם של ילדינו, בכל תחום. טענותיה היו שחשוב לתת לילדים את התחושה העוצמתית ביותר, שאנו מלווים אותם בכל הקשיים וההתמודדויות, ותחושת הביטחון תועיל להם יותר משהיא תזיק. טענות אלו דומות לטענות ההורה בתחילת החלק השני.

הדיון שבא בעקבות כתיבת המאמר, חידד לי את הצורך להיות קשובים לרצונות ילדינו גם אם אין לנו כוונה לקיימם, ואת הצורך של הילדים לחוש נאהבים ועטופים באכפתיות מצידנו. כל זאת תוך הקפדה על דחיפתם לפיתוח יכולות הסתגלות במרחבי הגידול השונים שלהם, ללא תלות בנו כהורים, ושמירה על קשר איתם ש"אינו תלוי בדבר" לאורך כל שנות חייהם.